

Ludmiła Pietruszewska

Urodziny Smirnowej

TE ZBIORÓW
Dział Dokumentacji ZASP

I powiesz: »Prawda« — a ja się obudzę...
C. K. NORWID

PRAPREMIERA POLSKA: 31.12.1989

Dyrektor Naczelny i Artystyczny
S. Radwan

Ludmiła Pietruszewska urodziła się w Moskwie w 1938 roku. Z wykształcenia jest dziennikarką. W drugiej połowie lat sześćdziesiątych zaczęła pisać prozę, trochę później zainteresowała się dramaturgią. Swoją pierwszą dramaturgię „Uroki muzyki” napisała dla teatru MChAT. Jednak na scenie tego teatru sztuka ta nie pojawiła się. Dopiero w kilka lat później Roman Wiktiuk wystawił ją na scenie teatru moskiewskiego uniwersytetu. I od tego czasu spektakl ten na wiele lat stał się legendą teatralną.

Sztuki Pietruszewskiej, jak również jej opowiadania, w pierwszej połowie lat osiemdziesiątych praktycznie nie były wydawane, ale bardzo szybko rozprzestrzeniły się w maszynopisach. Wytworzyła się sytuacja paradoksalna: autor, którego się nie publikuje, staje się najbardziej wziętym dramaturgiem. „Uroki muzyki”, „Miłość”, „Klatka schodowa”, „Cinzano”, „Urodziny Smirnowej” powszechnie wystawiane są w teatrach studyjnych Moskwy, Leningradu, w miastach republik nadbałtyckich, w miasteczkach prowincjonalnych oraz za granicą. Wśród stołecznych państwowych teatrów, które odważyły się na wystawienie dramatów Pietruszewskiej znalazły się Teatr im. Lenińskiego Konsomołu (aby uzyskać zgodę na wystawienie sztuki „Trzy panienki w błękicie” Mark Zacharow stracił pięć lat) oraz Teatr Sowremiennik, w którym Roman Wiktiuk wyreżyserował spektakl „Mieszkanie Kolombiny” składający się z czterech jednoaktówek. Oba spektakle prezentowane są do tej pory przy nieślabnącym zainteresowaniu publiczności.

Przemiany życia społeczno-politycznego w Związku Radzieckim zasadniczo zmieniły stosunek kręgów oficjalnych do twórczości Pietruszewskiej. Ukazuje się zbiór jej dramatów pt. „Pieśni dwudziestego wieku”, zbiór opowiadań „Nieśmiertelna miłość”, najsłynniejsze teatry (m. in. nareszcie i MChAT) wystawiają jej sztuki.

Zdaniem Pietruszewskiej jedną z najlepszych realizacji jej utworów jest spektakl „Cinzano” wystawiony w Teatrze-Studio „Czelowiek” w 1987 roku.

Pietruszewska współpracuje również ze znakomitym reżyserem filmów animowanych Jurijem Norsztajnem. Według jej scenariusza zrealizowany został film „Bajka bajek”, który otrzymał tytuł „najlepszego filmu animowanego wszechczasów”. Jednocześnie od wielu lat trwa praca nad zdjęciami do filmu „Szyneł”.

Herbata jest szkodliwa dla zdrowia, źle wpływa na nerki i niszczy wątrobę — mówią trzej młodzi ludzie i pochłaniają ze szczenięcą radością niezliczone ilości alkoholu. Najprawdopodobniej po to, żeby „ulecieć”. Droga „od siebie” czy droga „do siebie” — ten problem w sztuce „Cinzano” pozostaje otwarty.

W piątek wieczorem Pasza i Kostia przychodzą do pustego mieszkania Wali. Ktoś od kogoś dostał zwrot długu, 40 rubli. W sklepie za rogiem jest „Cinzano” i oto... pieniądze zamieniają się w butelki. Cóż mają zamiar robić ci młodzi ludzie? Opróżnić parę szklanek, pogadać, pomarzyć, poczuć się wśród przyjaciół. No, być może trafi się jakaś blondynka?...

Na scenie rozpoczyna się święto duchowego ubóstwa i fantazji, podczas którego każdy staje się w oczach innych wspaniałym człowiekiem. Wydaje się, że język sztuki, napisanej w 1973 roku formułuje się spontanicznie w czasie trwania akcji: trzech młodych ludzi prowadzi podczas picia grę „w przyjaźń i szczęście” i uspokaja siebie samych: pijemy bo nam się to podoba. Lecz jednak w ostrych dialogach Ludmiły Pietruszewskiej idzie zupełnie o coś innego. Niezauważalnie, lecz coraz natarczywiej do chępliwości bohaterów wciska się rzeczywistość. Kostię męczą w ciasnym mieszkaniu małostkowi teściowie, kłótliva żona, córka, która po-

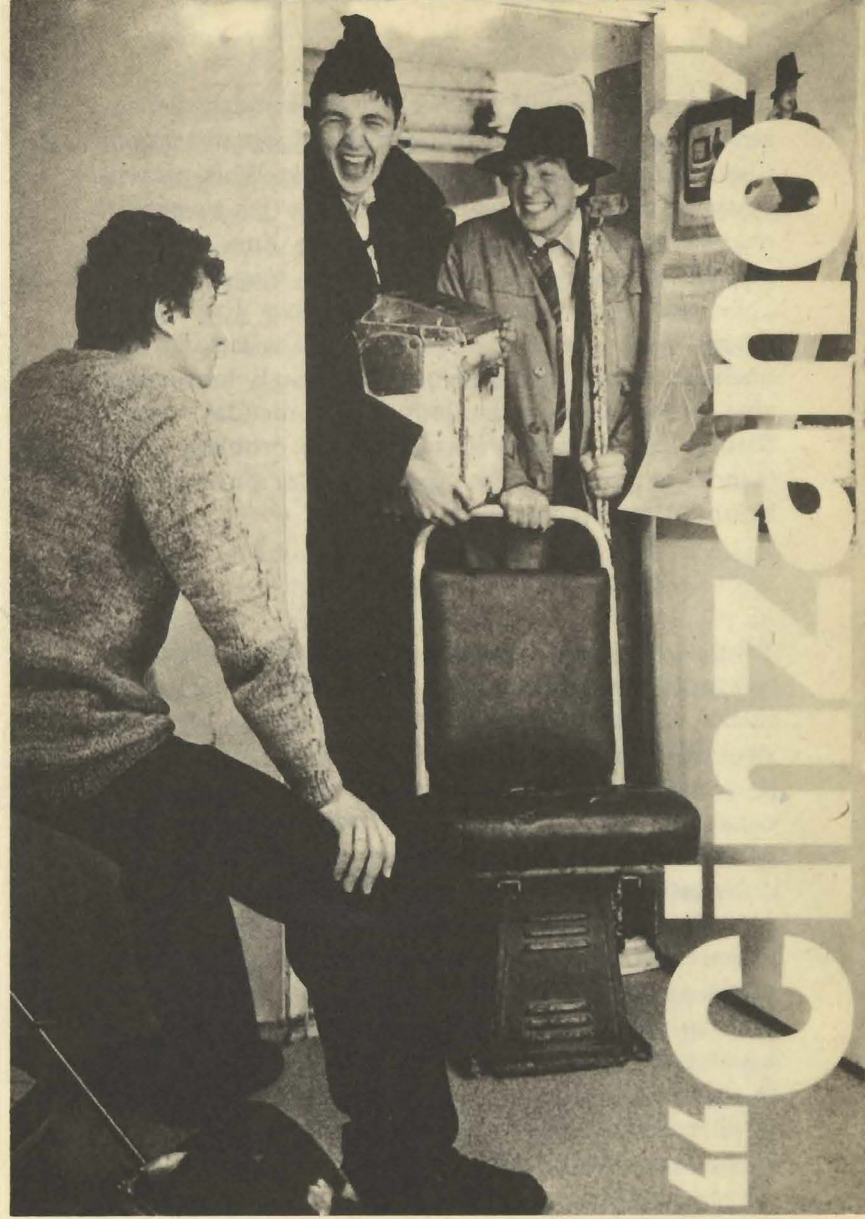
trzebuje buty na zimę. Pasza myśli o rozwodzie dlatego, że wtedy zdobędzie prawo do samodzielnego mieszkania i będzie mógł żyć na własny rachunek. Wala zaczyna sentymentalną gadaninę o chorej matce (jak się później okazuje umiera ona właśnie w tym dniu). Krótko mówiąc rzeczywistość zajmuje swoje miejsce w tym „Niczym”, składającym się z pijaństwa i komizmu. I oczywiście „święto uścisków” — po wściekłym wybuchu agresji — kończy się bezradnością. Byłoby jednak zbyt proste nazwać tych młodych ludzi nieudacznikami. Sztuka jest o wiele głębsza, porusza problem utopii (a może samorealizacji po prostu?...). Czy nie na miejscu byłoby tu przypomnieć Czechowa?

Sztuka „Urodziny Smirnowej” od strony zewnętrznej powtarza konstrukcję sztuki „Cinzano”. W „Cinzano” trzech mężczyzn pije przez cały wieczór i opowiada swoje historie, w „Urodzinach Smirnowej” trzy kobiety (kobiety tych mężczyzn) spędzają razem czas opowiadając i pijąc ten sam alkohol. Zazwyczaj te dwie „podobne” sztuki grane są jednego wieczora. Jednak podobieństwo to jest zaledwie zewnętrzne.

Sztuka o kobietach. O braku miłości w ich życiu. O szarej, smutnej, niepokojącej egzystencji, która przysłańia rzadkie mgnienia szczęścia. Po co spotykają się tego wieczoru? Prawdopodobnie dlatego, że każda z nich szuka tych mgnień. I nie bacząc na to, że kobiety te są sobie obce i przychodzą tu z różnych powodów (Polina szuka męża, Rita — jego kochanka — po prostu zabija czas i czegoś oczekuje, natomiast Smirnowa już nikogo i niczego nie oczekuje i żyje „jak popadnie”). Łączy je jedno: brak szczęścia, które tego wieczoru próbują odszukać.

Trudno opowiadać sztuki Pietruszewskiej, bo one nie mają fabuły. Tak jak nie ma fabuły w dzisiejszych czasach.

Cały czas nas uczono w szkołach, uniwersytetach, że jedynym prawdziwym odbiciem rzeczywistości jest „socjalistyczny realizm”. Wydaje mi się, że to wszystko co mamy i do czego doszliśmy to jest „socjalistyczny absurd”. Dzisiaj to już gatunek teatralny, który może pomóc zobaczyć i usłyszeć nasze męczące i radosne życie bez fabuły.

Roman Kozak

Roman Kozak urodził się w 1957 roku w Winnicy. W 1975 roku rozpoczął jednocześnie studia w Moskiewskim Instytucie Łączności i pracę w Teatrze-Studio „Czełowiek”. W roku 1978 został przyjęty do studia teatralnego MChAT. W tym teatrze zagrał główne role w spektaklach: „Przyjaciele”, „Próba lotu”, „Czajka”, „Dni Turbinów”, „Amadeusz”. Jednocześnie przez cały ten czas kontynuuje pracę w Teatrze-Studio „Czełowiek”. Dużą popularność przyniosły mu role: Majakowskiego w spektaklu „Włodzimierz Majakowski” (reżyseria Ludmiła Roszkowan) oraz Inteligenta w „Emigrantach” Sławomira Mrożka (reżyseria Michaił Mokiejew).

W roku 1987 Roman Kozak zadebiutował jako reżyser przygotowując spektakl „Cinzano” Ludmiły Pietruszewskiej. „Cinzano” to jakby szkoła gry w teatr — mówi Roman Kozak. «Ta sztuka ma swoje prawa, swoje abecadło. Jak w dzieciństwie, gdy otwieraliśmy pierwszą stronę elementarza i zaczynaliśmy się uczyć pisania liter. Potem układaliśmy słowa, zdania. Zresztą tak pewnie trzeba robić z każdą dobrą sztuką. Ale tutaj, doświadczenie bohaterów Pietruszewskiej stapia się z naszym doświadczeniem, z życiorysami naszych przyjaciół. Kręgi przyjaźni. Są współpracownicy — czasem się zbierają, przyjaźnią ze sobą. Są przyjaciele dzieciństwa — szkolnego, wakacyjnego... Są mężowie żon,

są piwiarze, są miłośnicy szachów, zbieracze książek, są tak po prostu. Istnieje tysiąc wariantów i powodów powstawania tych kręgów. Wszyscy oni często się spotykają, najczęściej spędzają razem wieczory. Każdy krąg, każda przyjaźń ma swój rytuał, swój teatr. Odnalazłem w sztuce „Cinzano” jeden z moich wariantów. Przypomniałem historię (która się odbyła, czy może jeszcze się odbędzie) kiedy we troje próbowaliśmy urządzić grę z naszych losów, żeby wiele zapomnieć z tego, co pamiętamy oraz odnaleźć coś wspólnego, czego jeszcze nie znamy.»

Premierą tego spektaklu Teatr-Studio „Czełowiek” rozpoczął swoją działalność twórczą w nowym budynku teatralnym uzyskując jednocześnie status teatru państwowego. W tym samym 1987 roku Roman Kozak i wielu jego przyjaciół z MChATu przeniosło się do zespołu artystycznego Teatru-Studio „Czełowiek”.

Następną pracą reżyserską Romana Kozaka był spektakl w poetyce absurdu „Jelizawieta Bam na choince u Iwanowów”. «Absurd należy leczyć absurdem» — mówi Roman Kozak. «Przecież jesteśmy w nim, tu tkwimy — w wierutnym absurdzie, zbiorowym i wszechogarniającym. „Jelizawieta Bam na choince u Iwanowów” stanowi próbę przetworzenia absurdu dnia powszedniego w absurd świąteczny, wyzwolony, twórczy...»

Przedstawienie „Urodziny Smirnowej” w reżyserii Romana Kozaka zrealizowane zostało w ramach współpracy Teatru-Studio „Czełowiek” ze Starym Teatrem.

Początki Studia „Czełowiek” sięgają 1974 roku. Wtedy właśnie Ludmiła Roszkowan — aktorka i reżyserka, nadal kierująca tym teatrem — rozpoczęła pracę ze studentami Instytutu Łączności nad przedstawieniem „Czełowiek, który zwyciężył śmierć”. Był to montaż publicystyki, pieśni i wspomnień o wojnie (jakże od-

legły od akceptowanych wersji tematu), swego rodzaju „dokument życia”, przygotowany z ogromną troską o wierność historycznej prawdzie. Później był Majakowski (1977), także kompozycja wierszy, relacji i faktów, w której samobójcza śmierć poety (jej sens przekraczał ramy jednej biografii) została ukazana jako finał tyleż tragiczny, co nieuchronny. Następnego przedstawienia, opartego na prozie Mikołaja Ostrowskiego, nie grano długo. Instytut Łączności zrezygnował z patronatu nad zespołem, którym z czasem zaopiekował się wojskowy klub „Krasnaja Zwiezda”. Tu wystawiono „Śmierć Tarełkina” (kolejny „dokument życia”), „Kartotekę” Różewicza i „Na pełnym morzu” Mrożka (1980). I znów były kłopoty. Nie ostatnie zresztą. Po rosyjskiej prapremierze „Emigrantów” (dyplomatycznego przedstawienia Szkoły MChAT, granego pod firmą Studia „Czełowiek” — 1982 zespół raz jeszcze musiał szukać nowej siedziby. „Emigrantów” grano od czasu do czasu w prawdziwej piwnicy przy ulicy Baumańskiej. Wreszcie nadszedł rok 1986 i festiwal „Lefortowskije Igrы”, na którym teatr odniósł ogromny sukces, potwierdzony później w czasie przeglądów studyjnych zespołów w Tbilisi i w Kownie. Oprócz „Emigrantów”, Studio „Czełowiek” pokazało tam „Cinzano” wg Ludmiły Pietruszewskiej — wstrząsające świadectwo świadomości pokolenia lat osiemdziesiątych.

W roku 1987 samodzielność Studia została zalegalizowana: zespół — młodzi aktorzy MChATu i innych moskiewskich teatrów (wśród nich byli studenci Instytutu Łączności) — uzyskał po raz pierwszy poczucie względnej stabilizacji.

Andrzej Wanat

„Teatr” 1988, nr 6 (fragmenty)

Fotografował: Stanisław Markowski

Tłumaczenia: Natalia Lason

ZE ZBIORÓW
Działu Dokumentacji Zg ZASP

NAJBLIŻSZA PREMIERA:

Mocarze

Dyrekcja Teatru:

ul. Jagiellońska 5, 31-010 Kraków

Dyrektor Naczelny i Artystyczny:

tel. 21 29 77

Dyrektor Organizacyjny: tel. 21 33 53

Dyrektor d/s Prod. Artystycznej:

tel. 21 33 53

Sekretariat: tel. 21 29 77, 21 33 53

Scena przy pl. Szczepańskim 1

(ul. Jagiellońska 1) 31-011 Kraków

tel. 22 85 66, 22 87 63

(centrala łączy z kasą)

Scena Kameralna, ul. Bohaterów

Stalingradu 21

31-038 Kraków

tel. 21 19 95, 21 19 98

(centrala łączy z kasą)

Piwnica „Przy Sławkowskiej 14”

tel. 21 59 76

Muzeum Starego Teatru,

Plac Szczepański 1

31-011 Kraków

tel. 22 87 63 w. 261

(otwarte na godzinę przed spektaklem)

Organizacja Widowni

pl. Szczepański 1, 31-011 Kraków

tel. 22 40 40

Redakcja programu:

Teresa Bazarnik

Opracowanie graficzne:

Lech Przybyłski

Drukarnia Wydawnicza im. W. L. Anczyca, Kraków

zam. 9617/89, nakł. 7.000 egz. 0-17/3405

Cena programu z wkładką
500 zł.

DYREKTOR NACZELNY I ARTYSTYCZNY: STANISŁAW RADWAN

Ludmiła Pietruszewska

Urodziny Smirnowej

Przeład: Natalia Woroszyłska

OBSADA:

Ela Smirnowa	Urszula Kiebzak-Dębogórska
Polina Szestakowa	Beata Rybotycka
Rita Drużynina	Magda Jarosz
Walentin	{ Grigorij Manukow (Teatr Studio — „Czelowiek” Moskwa)
	{ (Artur Dziurman

REŻYSERIA:

Roman Kozak

(Teatr-Studio „Czelowiek”, Moskwa)

SCENOGRAFIA:

Walery Firsow

(Teatr-Studio „Czelowiek”, Moskwa)

Dyrektor Organizacyjny M. WAWRZYNEK * Dyrektor ds. Prod. A. RADZIKOWSKI * Kier. Literaccy E. MORAWIEC, J. OPALSKI * Kier. Muzyczny M. MEJZA

Inspicjent	Ewa Chrzanoska
Sufler	Joanna Monkiewicz
Kostiumy wykonano pod kierunkiem:	
pracownia krawiecka damska	
pracownia krawiecka męska	
Dekoracje:	
pracownia malarska	Ewa Ciesielka
pracownia stolarska	Wiesław Wróbel
pracownia ślusarska	Tadeusz Guzik
Gł. elektryk	Eugeniusz Wątroba
Brygadier sceny	Andrzej Rybak
KIEROWNICTWO TECHNICZNE	JERZY KOLAK, ANNA KAMMER, ANDRZEJ STARZYK
KOORDYNATOR PRACY ARTYSTYCZNEJ	MIROSLAW OBLONSKI

!!! PRAPREMIERA POLSKA W TEATRZE

KAMERALNYM 31 GRUDNIA 1989 ROKU !!!

Dział Dokumentacji ZG ZASP

Человек

MOSKWA

DYREKTOR ARTYSTYCZNY: LUDMIŁA ROSZKOWAN

Ludmiła Pietruszewska

Cinzano

OBSADA:

Pasza	Siergiej Ziemcow
Kostia	Igor Zołotowicki
Walentin	Grigorij Manukow

REŻYSERIA:

Roman Kozak

SCENOGRAFIA:

Walery Firsow

Spektakl „Cinzano”
prezentowany jest
w ramach współpracy
Starego Teatru
i Teatru Studio
„Czelowiek”